Monica Furlong

Heksenkind

1 Juniper

Juniper was anders dan wij. Ze kwam dan ook uit een ander land, uit Cornwall, en hoewel ze onze taal perfect beheerste – behalve dan de p's, want die konden alleen wij goed uitspreken – zag ze er anders uit dan wij. Ze was langer, donkerder van huid, en hoewel ze zwart haar had, net als Finbar en ik, had ze niet dezelfde helderblauwe ogen als wij. Haar ogen waren zachter en donkerder van kleur en gaven haar iets peinzends, iets stils.
Ze leidde ook een heel ander soort leven dan onze vrouwen. Ze was wat wij in onze taal een *cailleach* noemden. Een *cailleach* was een alleenstaande vrouw, maar niet alleen dat, het was ook een vrouw die iets geheimzinnigs had. De meeste vrouwen in ons dorp waren getrouwd. Ze waren de vrouwen van boerenknechten, van zeelui of van vissers, en ze hadden een heleboel kinderen door het huis krioelen. De enkele vrouwen die niet getrouwd waren, woonden thuis en zorgden voor hun ouders.
Er was geen vrouw die op zichzelf woonde, zoals Juniper. Juniper woonde buiten het dorp in een wit, stenen huis. Het lag heel hoog, boven op een soort steile rots, waardoor het net leek of de grond een paar meter voor haar tuin plotseling was opengespleten.
Achter haar huis lag een grote weide die in het voorjaar en in de zomer bezaaid was met bloemen. Achter die weide, zou ik op een dag ontdekken, lag een heideveld, geurend naar munt, slaaplelies en gagel, en daarachter lagen de blauwe bergen. Daarboven op die rots leken de sterren 's nachts heel dichtbij en overdag leek het wel alsof

je op het dak van de wereld stond.
Aan de voorkant van haar huis kronkelde een pad naar beneden, naar het dorp toe. Er waren ook schapenpaadjes en er waren spelonken in de rode rotswand. De voorkant van haar huis keek uit op het dorp en de achterkant op haar kruidentuin en de hei.
Wat Juniper het meest anders maakte dan wij was dat ze de toverkunst beoefende. Als we haar een *cailleach* noemden bedoelden we eigenlijk dat ze een heks was, een tovenares, waarschijnlijk in dienst van de duivel.
Ons bewijs daarvoor was dat ze op zondag niet naar de kerk kwam, waar de priester tijdens de mis het brood en de wijn omhoog hield. Ze kwam naar het dorp als de mensen wanhopig waren en het hun niet meer kon schelen wat priester Fillan ervan vond. Als een man het niet meer kon aanzien hoe zijn vrouw al uren tevergeefs met een bevalling bezig was; als iemand na een ongeluk bijna dood was; als een kind ijlde van de koorts; als een vrouw een boze geest in zich had, dan haalden ze Juniper erbij en wat ze ook bij de mensen deed (en niemand vertelde ooit hetzelfde), dikwijls werd de patiënt beter.
Eigenlijk maakte dat ons niet dankbaar; het versterkte juist ons gevoel dat ze een heks was.
Als heel klein kind was ik doodsbang voor haar. De moeders in ons dorp zeiden vaak dreigend tegen hun kinderen: 'Als je stout bent, geef ik je aan Juniper.' Ik vraag me af of mijn moeder Maeve dat ook heeft gedaan. Natuurlijk was Juniper niet de echte naam van de heks. Zoals zovelen in ons dorp werd ze bij haar bijnaam genoemd – in haar geval naar de plant Juniperius communis, de jeneverbes, omdat die plant haar favoriete geneesmiddel was. We konden er heel gemakkelijk aan komen, want het groeide op de berg.
In een dorp waar heel veel mensen arm waren was

het een goedkoop medicijn tegen allerlei kwalen.
Mijn allereerste herinnering aan Juniper is van toen ik een jaar of drie was. Ik stond in onze dorpsstraat, terwijl mijn grootmoeder met een groepje buren praatte. Er viel ineens een stilte toen Juniper langskwam. Ze zei iets vriendelijks tegen de vrouwen en glimlachte naar mij. Ik lachte niet terug maar begroef mijn gezicht in mijn grootmoeders rok – ik kan nu nog die muffe oudevrouwengeur ruiken – en haalde pas weer adem toen haar lange gestalte voorbij was. Mijn grootmoeder legde haar hand op mijn hoofd om me gerust te stellen, maar met echte kinderlogica bedacht ik dat ze dat niet gedaan zou hebben als Juniper niet gevaarlijk was geweest.

De eerste keer dat Juniper en ik een soort gesprek hadden was toen ik ongeveer vijf was. Ik speelde vaak bij mijn neefjes en nichtjes omdat mijn moeder Maeve, van wie sommige mensen beweerden dat ze zelf ook een heks was, toen al weggelopen was. Mijn grootmoeder werd te oud om de hele tijd voor mij te kunnen zorgen. (Mijn vader Finbar zat gewoonlijk op zee. Hij voer op die woeste driehoek tussen ons land, Dalriada, Wales en Ierland. Soms ook
voer hij naar Cornwall of Bretagne en bracht dan tin mee, of zilver, of prachtig bewerkte wapenrustingen.)
Ik was op een na de jongste van alle neefjes en nichtjes, enig kind, en werd altijd razend als ik mijn zin niet kreeg. Als ik daaraan terugdenk ben ik heel verbaasd dat ze zoveel geduld met me hadden, vooral omdat ik, zeker in het begin, meer te eten kreeg en mooiere kleren had dan zij. Net als Juniper en vele anderen werd ik niet bij mijn eigen naam genoemd, maar had ik een soort bijnaam, Leanaibh Glic, afgekort tot Leana, die je zou kunnen

vertalen als ‘Wijs Kind’. Het was geen compliment; het was een naam die gebruikt werd voor kinderen die net als ik vaak moeilijke woorden gebruikten, die alles wilden weten, of die op de een of andere manier vroegwijs leken. Ik vond het niet erg dat mijn neefjes en nichtjes me zo noemden, omdat ik ze heel erg bewonderde en zij in mijn ogen bijna geen kwaad konden doen. Het was heerlijk om bij ze te zijn en door hen vertroeteld te worden.

Op een mooie, gouden, windloze herfstdag waren we naar de kust gegaan om te spelen: Conor en Domnall, Seumas en Fingal, Bride, Morag, Mairi, Colman en ik. Daarna zwierven we rond met onze grote manden tot we de velden vonden waar heel veel bramen groeiden aan huizenhoge struiken. Die braamstruiken zaten vol sappige vruchten, net rode en zwarte vingerhoedjes. Ik plukte niet zo snel, omdat ik telkens ophield om ervan te snoepen, maar op het laatst had ik een klein mandje vol.
Op weg naar huis werd ik moe. Het begon al donker te worden, het was koud en mistig, en de schrammen op mijn armen en benen, waarvan ik eerst geen last had gehad, begonnen nu pijn te doen. Mijn mand werd zwaar en ik wilde gedragen worden. Conor droeg me toen een hele tijd op zijn rug en Colman, mijn grote vriend, droeg mijn mand, hoewel hij niet veel groter was dan ik. Maar op het laatst werden zij ook moe en Conor zette me weer op het pad neer. Colman gaf me mijn mandje terug.
‘Lopen!’ zei Conor.
Ik vond het heerlijk op Conors brede rug gedragen te worden en wilde niet lopen. Ik liep te mokken en bleef een beetje achteraan hangen, terwijl de anderen op mij wachtten. Uiteindelijk ging ik op de grond zitten.
Ik dacht dat Conor me dan wel weer zou dragen.

'Nou goed,' zei Conor. 'Dan gaan wij wel verder zonder jou.'
'Dadelijk komen de *tarans* je halen,' zei Mairi, die altijd een beetje hatelijk was. 'Of het volk van de Sidhe.'
De *tarans* waren de geesten van baby's die niet gedoopt waren en waarvan gezegd werd dat ze kinderen meenamen. Het volk van de Sidhe waren de feeën, het Stralende Volk.
Tot mijn grote verbazing liepen ze allemaal door en lieten me daar zitten – ze hadden schoon genoeg van mijn driftbuien. Alleen Colman keek onzeker over zijn schouder achterom. Ik zag hun witte en bruine kielen vervagen toen ze een veld overstaken en een ander veld opliepen.
Toen waren ze weg. Het donker kwam om de bosjes heen geslopen en nestelde zich langzaam in de hoeken van de velden. De lucht was vaalblauw, het blauw van het oog van een oude boze man. Ik was verbijsterd dat ze me zomaar in de steek lieten.
Het kwam niet bij me op om op te staan en achter ze aan te gaan. Ik bleef zitten op het pad waar ze me hadden achtergelaten en een gevoel van grote eenzaamheid bekroop me. De *tarans* of het Stralende Volk zouden me zeker komen halen en ik zou niemand van wie ik hield ooit terugzien. De tranen sprongen in mijn ogen en rolden over mijn wangen. Ik legde mijn hoofd op mijn knieën en snikte het uit van vermoeidheid en wanhoop. En toen gebeurde het.
'Leana!' zei een stem. Er was genegenheid in die stem.
Ik keek omhoog en daar zat Juniper op haar ezel en keek me aan. Met een sierlijke, jeugdige beweging stapte ze van haar ezel, en voor ik wist wat er gebeurde, had ze zich over me heen gebogen en met een zakdoek de tranen van mijn wangen geveegd. Ik stopte met huilen,

vooral van verbazing denk ik, en ze tilde me op en zette me met een zwaai op het zadel.
'Arm kindje!' zei ze. Ik kon niet met mijn voeten bij de stijgbeugels, maar ze hield me stevig vast en zei met zachte stem iets tegen de ezel, die weer begon te lopen. Het was allemaal heel wonderlijk. Het was ook vreemd om te zien dat de draagmanden van de ezel vol zaten met bramen, met helemaal bovenop een paar grote paddestoelen – het was nog nooit bij me opgekomen dat Juniper ook at, net als andere mensen.
Al spoedig kwamen we mijn neefjes en nichtjes weer tegen. Om me een lesje te leren stonden ze een paar velden verder op me te wachten. Ze schrokken toen ze de ezel en Juniper in de opkomende duisternis zagen aankomen. Ze schrokken waarschijnlijk nog meer toen ze mij op het zadel zagen zitten. Ik wist zelf niet of ik me nu zelfvoldaan voelde of verlegen.
'Ze wilde niet lopen,' verdedigde Conor zich.
'Haar benen zijn nog maar kort,' antwoordde Juniper, zonder verwijt.
Het groepje kinderen volgde ons, steeds op ongeveer dezelfde afstand; ik kon ze horen fluisteren en giechelen. Een van hen – het moet Seamus zijn geweest – riep brutaal en uitdagend: 'Leer ons eens een toverspreuk!'
Ik keek opzij naar Juniper, maar ze glimlachte alleen maar in zichzelf en zei niets. Ze was zwijgzaam op haar eigen, speciale manier, maar ik voelde me net zo vertrouwd met haar alsof we met elkaar praatten. Ze sprak nog maar één keer en dat was toen we het dorp naderden en we de vertrouwde kaarslichtjes in de huizen zagen flikkeren.
'Je bent nu misschien te moe om te lopen, maar eens zul je een groot reizigster zijn,' zei ze. 'Je bent niet voor niets Finbars dochter.' Toen tilde ze me van de ezel af en zette

me op de grond. Ik stond daar nogal dwaas op het pad te wachten tot de anderen me weer hadden ingehaald.
'Wat zei de heks?' wilde Bride weten.
'Niks, eigenlijk,' zei ik, mijn geheim bewarend.
'Stel je voor!' zei Colman vol bewondering.
'Je hebt op Junipers ezel gereden.'
'Die heet Tillie,' zei ik.
'Alleen maar omdat ze zo'n baby is,' zei Mairi.
'En toch was het een avontuur,' zei Morag.

Dit gebeurde allemaal toen Bonifatius paus was; hij, die Deusdedit opvolgde. Galbrain was toen de opperheer van Dalriada.

In de daaropvolgende paar jaar raakte ik de molligheid die ik als klein kind had gehad kwijt en werd mager en pezig. Ik was geen bijzonder mooi kind en toen ik luizen kreeg, knipte mijn grootmoeder, die niet al te best meer kon zien, mijn haar helemaal schots en scheef af, zodat het hier en daar recht overeind stond. De kinderen lachten me uit, maar dat kon me niet zoveel schelen – ik vond het toen nog niet zo belangrijk hoe ik eruitzag. Als Colman niet op school zat, trokken we als een stel jonge honden samen de wildernis in, in de zomer allebei blootsvoets.
Maar 's winters droeg ik mooie leren schoenen, terwijl Colman een paar oude, verstelde laarzen droeg met een loshangende zool. Zijn kleren waren versleten en veel te klein. Toch kwam het niet bij me op om medelijden met hem te hebben. Ik was eerder jaloers op hem, want hij ging naar school. Ik was een tijdje op een meisjesschool geweest.
Die school werd geleid door een oude vrouw uit het dorp. Toen ze ons echter eenmaal lezen en schrijven had geleerd,

wat maar een paar van ons onder de knie kregen, was er niets anders meer te leren dan spinnen en weven, en daar had ik een ontzettende hekel aan.
Vooral in de winter betekende het dat ik een groot deel van de tijd thuis moest doorbrengen, wat ik niet zo leuk vond. Finbar was natuurlijk alweer een tijd weg voor een grote zeereis, waardoor alleen mijn grootmoeder als gezelschap overbleef. Ik herinnerde me dat ze ooit heel beweeglijk was geweest; altijd in huis bezig met koken en schoonmaken. Nu bracht ze de hele dag voor het haardvuur door en zat meestal in haar stoel te dutten; te moe om te spinnen of zelfs te praten. Ze kon vroeger zo prachtig vertellen en zingen – ik had gelachen en gehuild om haar verhalen, die me ook wel eens de stuipen op het lijf hadden gejaagd; soms had ik zelfs mijn vingers in mijn oren gestopt omdat ik het niet meer kon verdragen.
'Nee, ik wil het niet weten!' en dan: 'Vertel verder, toe nou, vertel verder.' Nu waren er geen verhalen meer, er was alleen die doffe, verwarde blik in haar ogen.
'Finbar?' zei ze een keer tegen mij, en ik had verschrikt gezegd: 'Finbar is weg, weet u nog wel? Hij zal wel weer gauw terug zijn.'
We aten alleen nog maar af en toe. Mijn grootmoeder maakte nooit meer iets te eten klaar, en het kwam niet bij me op om te proberen te koken, net zomin als ik het huis schoonmaakte of opruimde. Mijn tante deed wat ze kon en gaf ons huis van tijd tot tijd een grote beurt.
Op een mooie zomerdag ging ik mijn neefjes en nichtjes opzoeken en zei: 'Grootmoeder is vandaag te moe om op te staan.' Mijn tante keek op van de wastobbe en begon meteen haar handen af te drogen. Haar knappe gezicht stond vermoeid.
'Dan ga ik maar even langs om te kijken,' zei ze, en deed

haar omslagdoek om. Later die dag vertelde ze me dat grootmoeder gestorven was.
'Wat moet ik nou doen?' zei ik met een harde en boze stem die moest verbergen hoe bang ik was. Toen gaf ik zelf maar antwoord: 'Ik weet het al, ik kom bij u en Colman wonen.'
Mijn tante schudde langzaam haar hoofd en nam me op schoot, iets waar ze meestal geen tijd voor had.
'Leana, je weet dat we van je houden,' zei ze, 'maar er is nu al niet genoeg eten voor onze eigen kinderen.
En, hoe dan ook, je oom Gregor...' Tante Morag was doodsbang voor oom Gregor. Ik wist dat het waar was wat ze zei. Ik had de kinderen vaak genoeg zien slapen in dezelfde kamer als mijn oom en tante, met zijn vijven in een bed gepropt. Dat zou ik vreselijk hebben gevonden.
Plotseling herinnerde ik me iets van vroeger, toen mijn grootmoeder nog in orde was. Als ze een cake had gebakken of stoofpot had gemaakt, hadden de kinderen dat zowat verslonden. En ik herinnerde me ook die keer dat Bride bijna in tranen was uitgebarsten toen ik weer eens zonder erbij na te denken de laatste haverkoek had gepakt.
Ik was trots en hield van mijn eigen bed, mijn schone kiel, en mijn goede leren schoenen die Finbar voor me had gekocht. En ik hield van eten. 'Wat gebeurt er nu met mij?' begon ik te jammeren. Maar ik wist het antwoord al voor ze het me gaf.
De mensen in ons dorp waren er trots op dat ze zorgden voor hen die in nood waren. Er was een oud gebruik, een soort instelling, die we 'de veiling' noemden. Als de ouders van een kind stierven of als soms een vrouw helemaal alleen was overgebleven, kwamen de mensen van het dorp na de mis bij elkaar. Ze gingen dan in een kring op het gras voor de kleine stenen kerk staan. De priester nam de leiding en samen zochten ze dan uit wie